

**Сама. 2300 кілометрів через
усі Карпати**

КУПИТИ

Мандрівниця Олена Бондаренко стала третьою жінкою у світі та першою українкою, яка пройшла Карпати теренами чотирьох країн. За 108 днів у соло-поході вона подолала понад 2000 кілометрів і більше сотні двотисячників, зустрічала ведмедів, ночувала в наметі поряд з дикими тваринами, у покинутих будівлях та курних колибах.

Авторка детально описує планування маршруту, необхідне спорядження та розрахунок запасів їжі на довгі дистанції. Олена щиро розповідає про людей, яких зустрічала, і про те, як цей похід став для неї шляхом до глибшого розуміння себе самої.

Олена Бондаренко - мандрівниця, журналістка, перекладачка. Після повномасштабного вторгнення працювала військовою кореспонденткою, готуючи матеріали для польського тижневика Wprost.

ОЛЕНА
БОНДАРЕНКО

САМА

2300 кілометрів
через усі Карпати

Олена Бондаренко

САМА

2300 кілометрів через усі
Карпати

віхла

Київ · 2025

УДК 821.161.2'06-992

Б81

Бондаренко Олена

Б81 Сама. 2300 кілометрів через усі Карпати / Олена Бондаренко. — Київ : Віхола, 2025. — 240 с. + 16 с. вкл. — (Серія «Життя»).

ISBN 978-617-8517-59-5

Мандрівниця Олена Бондаренко стала третьою жінкою у світі та першою українкою, яка пройшла Карпати теренами чотирьох країн. За 108 днів у соло-поході вона подолала понад 2000 кілометрів і більше сотні двотисячників, зустрічала ведмедів, ночувала в наметі поряд з дикими тваринами, у покинутих будівлях та курних колибах.

Авторка детально описує планування маршруту, необхідне спорядження та розрахунок запасів їжі на довгі дистанції. Олена щиро розповідає про людей, яких зустрічала, і про те, як цей похід став для неї шляхом до глибшого розуміння себе самої.

УДК 821.161.2'06-992

Усі права застережено. Будь-яку частину цього видання в будь-якій формі та будь-яким способом без письмової згоди видавництва і правовласників відтворювати заборонено.

© Олена Бондаренко, 2025

© Олена Бондаренко, фото, 2025

© Оксана Йориш, обкладинка, 2025

© ТОВ «Віхола», виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2025

108 днів Карпатською дугою

— Скільки можна! — гукнула я в темряву і злякалася власного голосу. Гуду, як у бочку. Захворіла? Шарудіння в кутку стихло. Осоружні миші! Я вкотре перевернулася у вогкому спальнику, шукаючи зручнішої позиції, щоб заснути. Холодно! Згорнулася в найменший клубок, як могла, і думала над тим, куди і як завтра йти.

Притулок Ґугу, де ночувала, збудований не так давно. Усередині є фото з історією, де описано, з якою любов'ю будівлю зводили. Зараз це затхле занедбане місце зі сміттям усередині. Не знати, чи був тут хтось цього літа, — довкола все поросло кропивою.

Миші знову зашаруділи. Спочатку тихо, а потім сміливіше. Одну з них я побачила у світлі ліхтарика: красива! Не полівка, світла, з довгим хвостом і блискучими очима. На таку навіть кричати не хочеться. Та мушу виспатися. Збиралася кишнути гучніше, як щось гупнуло об стіну, аж хатина затряслася. Миші затихли. Я припинила. Двері хати я підперла зсередини грубою колодою та обома трекінговими кийками. Наче надійно. Та сон не йшов...

Настав світанок.

Сірий вересневий день не заохочував до мандрівки. Не хотілося вибиратися з вогкого спальника, байдуже на сміття й мишей. Навіть отака дрібка цивілізації — трохи тепла і дах над головою — робить людину лінивою і слабкою. Змусила себе піднятися і, сидячи далі у спальнику, гріла воду на каву. Треба рушати далі. Не зимуватиму ж я тут, їй-богу!

∞

— Умієш ходити поза шляхами?

— ...

— Відрізнити справжній шлях від стежки, протоптаної звірами?

— ...

— Можеш діяти в аварійній ситуації?

— ...

— Витримаєш кілька днів без зв'язку?

— ...

Рятувальник румунської гірської служби Salvamont на прізвисько Пірат ставив мені запитання, на кожне я ствердно кивала головою. Я зайшла до бази рятувальників порадитися, як краще вибратися з гір Ретезатського національного парку. Притулок Salvamont стояв на моєму шляху, то чому б не послухати досвідчених. Пірат назвався Сашею і спершу кинувся заварювати каву.

— «Лавацца», — гордо тицьнув на кавоварку. — Дуже добра.

— Знаю, бо вдома п'ю таку, — вдячно всміхнулася.

Зараз при мені була остання дрібка іншої, запах якої давно вивітрився, тож і назва не мала значення.

Саша, підливаючи міцний гарячий напій, багато й легко говорив англійською, розпитував звідки й куди йду. Я водила пальцем по карті, яка висіла на стіні притулку рятувальників. Моя мова була сумішшю іспанської, англійської, щіпки румунських слів та активних жестів.

— Хочу йти отак. Тут є дорога?

Мої електронні карти відрізнялися від карт-таблиць, які я бачила при шляхах. Доріг насправді було більше, ніж позначено. А позначених могло не бути. Вихід із виораного льодовиком цирку Ретезатських гір був непростим. Високогірну долину оточували стрімкі стіни. Ночі ставали дедалі холоднішими. Я відчувала, що сповільнююся. Нічого дивного — кількість моїх днів на шляху добиралася до сотні.

— Амбітно! — похвалив Саша. Зиркнув на карту, зв'язав своє довге сиве волосся у хвіст і поставив на стіл сковорідку зі сніданком. — Сідай! Бери хліб. Так ти не підеш, — глянув ще раз на мій маршрут. — Дивись, які чорні хмари. І на завтра прогноз подібний. Іти хребтом нерозумно.

— А отак? — ковзнула я пальцем нижче хребта гірського масиву, лісом до озера й гори Ґугу. — З Ґугу є шлях, щоб повернутися на хребет?

На моїй карті шляху не було. Саша кивнув: шлях є скрізь. Але цей — без розмітки.

Я вже поснідала традиційною вівсянкою, та тут на сковороді шкварчали лисички, перчик, щось м'ясне... Відмовитися нереально.

— Умієш ходити поза шляхами? — знову почав своєї Саша-Пірат.

У Румунії заплутана система маркування шляхів: різнокольорові геометричні позначки, зрозуміти призначення яких складно. Не раз я стояла перед знаком, який означав дорогу, а натомість бачила густі зарослі, яких не взяв би й мачете. Ходила шляхами без розмітки не один день, тож зараз ствердно дакала румунською у відповідь на запитання рятувальника.

Пірат закінчив зі сніданком, рештки їжі кинув крукам, що крукали над нами, випив мій келишок Captain Morgan, наказав записати номер його телефону, взяти його рюкзак і йти слідом.

Дивно навантажена, я йшла непевним кроком по слизькому камінні, не розуміючи куди. Але несподіванка — паркінг! За кермо білого авто сів Сашин син, неговіркий юнак, який досі тільки слухав нашу розмову. Я мимоволі милувалася сильними руками молодого хлопця, який упевнено тримав автівку на слизькій дорозі понад урвищами. От наївна! Я бачила синю смужку на карті й тішилася, що весь день матиму воду без проблем. Зараз боялася навіть глянути вниз, де звивалася річка. Утім, води не бракувало. Вперіщив дощ. Я дивилася крізь залиту водою шибку на мокрий темний ліс.

— Це ведмежий ліс, ще ним натішишся, — зареготав Саша. Висадив мене на немаркованому повороті й махнув рукою: — Туди!

— А там ведмеді є? — не знати нащо спитала я. У Румунії ведмеді є скрізь. Як гори. Як оцей дощ.

— Побачиш! — хлопці весело помахали мені на прощання. А я зрозуміла, що опинилася там, де не планувала.

Куртка зрадливо промокала. До притулку, тобто кабани Гугу, як сказав Пірат, недалеко — чотири години дороги. Дороги без дороги.

∞

Високі скелі ліворуч створювали ілюзію затишку. Може, хоч тут ursu¹ не буде. Та де! Ведмежі купи, розмиті дощем, не лишали сумнівів — будуть! Я додала кроку. Уява малювала теплу картинку: я приходжу до притулку-кабани, а там привітні господарі пригощають гарячим супом. Висушу речі, наберуся сил перед виходом із Ретезату. Тільки б вийти

на хребет, знайти червоний шлях, пройти ним трохи до Чорних гір — і, вважає, Дунай на горизонті.

Праворуч простягалося велике озеро Ґура-Апелор. На карті видно, що воно лежить на стику трьох потужних гірських масивів і є межею між горами Ретезату, Ґодяну й Царку. Збирає води найбільших річок, що стікають із навколишніх гір. Мій піт, змішаний із дощем, також потрапить у Ґура-Апелор.

Око мимоволі шукало місця, де можна було б на всяк випадок розставити намет.

Дивно, як швидко настала осінь. Я вийшла на шлях перед сезоном, проходила все літо й закінчую поза сезоном. Пейзажі мокро-осінні, а я досі в Південних Карпатах, вони хай і не найвища частина Карпат, але мають найбільшу відносну висоту.

— Дійдеш до річки, перейдеш її, йди вгору течії й шукай шлях до Ґугу, — згадала слова Пірата.

Через річку лежали прокладені труби. Вода, на щастя, невисока. Стежка, як і обіцяв рятівник, немаркована. Та, якщо придивитися, трішки таки означена. Іноді на деревах з'являлися намальовані рукою людини рожеві кружальця. Під ногами — виразні сліди людських ніг і копит тварин.

— Везли на віслюках продукти до притулку! — тішилася моя фантазія. І знову я малювала картинку: привітні господарі вітають мене й подають тепле їдло.

Стежка дерлася крізь мокрий ліс стрімко, дощ не вщухав. Якби не свіжий слід, можна було б занепасти духом. Копита служили кращим орієнтиром, ніж вибляклі рожеві позначки на деревах, і давали надію.

Час тягнувся немилосердно. Ще пів години, ще кілька поворотів, вгору, вгору — я інтуїтивно відчула, що щось не так. Я мала б уже бути в кабані. А тут ані духу людини! Намальовані рожеві цяточки зникли. Сліди ведуть надто ліворуч. Глянула на залитий дощем телефон: та я ж зовсім поряд! І мені не треба далі йти слідами віслюків. Але де я?

Ті три хвилини розпачу я не забуду ніколи. Затишок, добрі люди — де ви?!

Змусила себе глибоко подихати, визначити північ-південь, потрібне мені джерело... Ось і хатина — зовсім поруч, схована за деревами. І напис на хатині: «Parcul Național Retezat refugiul Gugu 1686 m²».

Рефуджіо! Гірський рятівник Пірат обмовився, назвавши рефуджіо кабаною. В Румунії це різні типи притулків. Ті, де є господарі, де можна купити їжу та скромний нічліг, називаються кабанами. Рефужіо — хатки без людей. У рефуджіо, дай Боже, аби були двері й дах цілий. І миші. Привіт вам!

Вдивлялася на фото з історією, де описано, з якою любов'ю будівлю Ґугу зводили. Трохи прибрала всередині. Знайшла м'ясну консерву, та не наважилася їсти. Уночі ганяла мишей. Спала кепсько.

Висушити речі не вдалося, як і дочекатися кращої погоди. Джерело виявилось замулене, спросоння довго цідила воду в пляшку крізь фільтр. Що ж, треба йти далі. Перший орієнтир — гора Ґугу (2291 метр). Шлях невиразний.

А ось і він — той, що гупав об стіну вночі! Свіжа ведмежа купа парувала просто під ногами. Дикі звірі люблять лишати сліди помітними. Я роззирнулася: простір відкритий, жереп лишається знизу, хмари трохи розійшлися. З ведмедем побачимо одне одного здалека, це безпечно — немає підстав затягувати вихід. Тужно оглянулася на рефуджіо, яке мало бути кабаною. Наступні нічліги взагалі невідомо які будуть.

З висотою гори різко змінили свій характер — я йшла жовтими плато, померезаними струмками. З приємністю поповнила запаси води. Відкритий простір мене заспокоював, на дальших горах де-не-де виднілися хатини пастухів — не так тут уже й безлюдно! Про те, що до такої хатини йти цілий день, воліла не думати. Стежка на вершину Ґугу не давала розслабитися, водночас потішаючи чорницями і брусницями.

Озерце під вершиною, вершина — видих, роздивитися навсібіч. Умієш ходити поза шляхами? Від Ґугу треба знайти шлях на Морару (2279 м), від Морару вийти на Е8 у напрямку Ґодяну (2229 м). До Дунаю, а значить — до мети, було кілометрів зо сто.

Дунаю, Дунаю,
Дунаєчку, Дунаю,
Яка в тобі зимна вода
На краю, на краю!

Я йшла і співала. Спів допомагав тримати темп і підбадьорював. А головне — попереджав ведмедів про людину поряд. Ведмедів я

боялася. Дика тварина за своєю природою не шукає контакту з людиною. До трагедій доходить, коли людина і звір наштовхуються одне на одного несподівано, тоді інстинкти вивільняють агресію. Зараз я брела в густому тумані.

Я ж нікого не любила,
Тільки Петра та Данила,
Тільки Гриця та Степана,
Ще й чорнявого Івана.

Піймала рисочку телефонної мережі, вислала СМС у великий світ із локалізацією, де я зараз. Розуміла, що якщо зіб'юся зі шляху й заблукаю, — на цих просторах мене знайдуть не одразу й не скоро. Ця думка підхльостувала — виклики я люблю! Та, попри все, здоровий глузд — важливий інструмент.

¹ *Ursu* — рум. ведмідь.

² Ретезатський національний парк рефуджіо Ґуґу 1686 м (рум.).

Від Дунаю до Дунаю: початки

Щоб вирушити в дорогу, треба знайти шлях. Шлях, хоч як парадоксально, не лежить прямо під ногами. Шлях спочатку народжується як ідея. Ідеї нам підкидають знання й натхнення. До далеких мандрівок підштовхують також амбіції. Можливо, ще щось — я досі не зрозуміла всього ланцюжка: звідки беруться шляхи в наших головах і як ми їх обираємо.

Малою я часто бігала до бібліотеки у своєму місті по книжки. Серед безлічі історій про війни та партизанів на полицях можна було знайти справжні перлини. Пам'ятаю, як відкопала «Аку-Аку: таємниця острова Пасхи» Тура Геердала. Принесла книжку додому, сховалася з нею під ковдрою з ліхтариком — читала, як і належить читати про таємничі острови: на самоті, потайки, до запаморочення в голові. Можливо, запаморочення викликала просто нестача кисню під ковдрою, але відчуття завмирання від захоплення залишилося зі мною на все життя.

Моїм шляхом до пригоди стали гори. Що складніший виклик — то більше мене підохочує. При перших виходах у скелясті Татри, у які збиралася на світанку, я ніч не спала від хвилювання. У горах не могла їсти й дихала через раз. З досвідом навчилася правильно харчуватися, менше тріпотіла перед виходом. Але рівно дихати в горах досі не вмію.

Ідеш, вершина на горизонті, ти — така маленька на тлі гори, серце калатає. А ноги раптом стають легкими й сильними, рюкзак перестає важити, маківка голови з кожним кроком підноситься до рівня маківки гори. І ось ви — ти і гора — вже рівні. Ще трохи — і ти на горі. Вище тільки небо, безкрай простір довкола. І оте відчуття завмирання від захоплення. Від самої згадки дрижаки б'ють!

— Ти так хвалиш ті гори, а я тут тільки пітнію, руки-ноги мліють, і серце відчуваю, як лупить, — нарікала моя дочка, яку я якось забрала на нескладний гірський маршрут.

— Відчуваєш серце, бо в горах ходять серцем, — відповіла я. Прозвучало тоді наче пафосно. Та хай скільки я задумувалася, у чому

секрет приємності від, по суті, складних фізичних навантажень, іншого пояснення не знайшла.

Гарячка пізнання, відчуття власного серця, сили в собі, дотик до могутніх скель і безмежної безкінечності — ось що означають гори для мене. І найповніше розумію їхню магію, коли ходжу на самоті.

Історія розповідає, що першими гірські обшири відкривали пастухи, мисливці й шукачі скарбів.

Першою мандрівницею в Карпатах прийнято вважати княжну Беату³, яка 1565 року вирушила прогулятися Кежмарською долиною⁴ просто для втіхи й приємності. За таку нерозумну, як вважав її чоловік, витівку — гуляти горами — княжну замкнули в замку на вісім років без контактів зовні. Однак історія записала ім'я Беати як першої татранської туристки.

Кількома століттями пізніше в гори потягнулися науковці. На час піонерів-дослідників, ХІХ століття, Карпати, які сьогодні належать до восьми країн (Австрії, Словаччини, Чехії, Польщі, України, Угорщини, Румунії та Сербії), були поділені поміж двома імперіями — Австро-Угорською і Російською.

Так склалося, що найпалкішими дослідниками Карпат були поляки — Станіслав Сташиць, Вінцентій Поль, Северин Гоцинський, Гуго Запалович, Людвік Зейшнер, Титус Халубінський — з віденськими й львівськими дипломами. Галицька школа! У гори вчених тягли різні ідеї: наукові дослідження, краєзнавчі розвідки й просто романтичні поклики. Вони розславили Карпати так, що туди потяглися масові туристи. А наступні покоління поляків мають непом'якшений сентимент до Карпат.

«Часто турист ішов пліч-о-пліч із дослідником, але найчастіше це була та сама людина. На жаль, час романтичних дослідницько-туристичних відкриттів у Карпатах минув назавжди. Для нас це вже просто історія. Карпати ретельно нанесені на карти, описані в незліченних наукових працях і путівниках, з'єднані мережею маркованих стежок та асфальтованих доріг. Майже все з того німбу таємничості, який оточував Карпати менше ніж століття тому, зникло. Вони втратили свою недоступність, а цивілізація дозволила людям дістатися майже будь-куди без найменших зусиль.

Однак, незважаючи на це, досі є люди, яких ці гори зачаровують самим фактом свого існування. У горах ще багато чого можна знайти для себе. Кожен може зробити там багато відкриттів для власної користі. Ба більше, ви можете відкрити там себе»⁵, — писав у спогадах Анджей Вельоха, польський історик філософії, який 1980 року був керівником варшавської експедиції, що першою в історії здійснила проходження Карпатським хребтом.

А чи може, ідучи хребтами, подолати всі Карпати одна людина?

Першим із сучасників над цим питанням задумався польський мандрівник Лукаш Суперґан. Шукаючи відповіді, Лукаш натрапив у старій газеті на статтю про проходження варшавських студентів.

Варшавська експедиція мала дві спроби пройти найдикіші європейські гори. Перша, у 1962-му, не вдалася — кордони Радянського Союзу і Чехословаччини були наглухо закриті для туристів.

Нове проходження, 1980-го року, яке очолив 28-річний Анджей Вельоха, було успішним. Студенти організували певного роду естафету: проходили невеликою групою фрагменти траси і змінювалися. Головним було, щоб повністю весь маршрут пройшов хоч хтось один. Пройшли п'ятеро.

Як ходилося в горах у вісімдесятих роках, важко навіть уявити. Рюкзаки хлопців важили понад 30 кг! Спали в наметах по троє. З усіх черевиків тільки одна пара прослужила до кінця, і то завдяки тому, що її постійно укріплювали сталевими шурупами. Уявляєте такий черевик на своїй нозі? А проблеми з їжею на шляху в ті часи — що й казати!

У постскрипті, написаному через тридцять років, Вельоха визнає, що в описі пропустив багато важливих моментів, наприклад, не написав ані слова про те, що варшавська молодь перетнула Українські Карпати нелегально, без згоди тодішньої влади СРСР.

Розумію нетерпіння Лукаша, якому хотілося знати все про той похід із перших вуст. Лукаш Суперґан вийшов на Вельоху, поїхав до Варшави.

— Чи можливо пройти всі Карпати самому? — запитав із порогу.

Юний Лукаш і досвідчений Анджей Вельоха розмовляли довго, та найважливішою була відповідь Вельохи: так, можливо!

У свій перший карпатський похід соло Лукаш вирушив 2004-го. Все ще існували складнощі з проходженням кордонів, не було карт, навігації, розмітки на шляхах. Та Лукашеві вдалося. Прохід тривав 93 дні. Через десять років він пройшов Карпати ще раз, із легшим спорядженням, покращивши результат до 65 днів.

Проходження Карпатською дугою Лукаш вважає переломним моментом у своїй гірській кар'єрі. Зараз Суперган — відомий мандрівник: находив соло багато шляхів, обійшов різні закутки світу, здобуває восьмитисячники. Та весь час, наче по-батьківськи, стежить за проходженнями Карпатською дугою.

Я дивилася статистику, яку веде Лукаш: на Карпатську дугу більше осіб вирушило, ніж її закінчило. Особливо з тих, що йшли соло.

Повністю дугу самотужки досі пройшли тільки дві жінки у світі: чешка Вікторка Главацкова⁶ та полька Ева Хвалко⁷. Чешка вийшла не від самого Дунаю, пропустивши хребет Малих Карпат. Полька поступилася снігам у румунських Фегерашах.

Амбіція мене штовхала попід боки: а раптом я зможу пройти Карпати кращим варіантом, усіма найвищими хребтами. Але на такому довгому, *понад дві тисячі кілометрів*, відрізку, як я сама згодом переконалася, не можна розраховувати на виключне везіння — кожен десь та й мусить поступитися натурі.

Ретезатські гори бавилися зі мною в бабу-цюцю. А-ку-ку! Бачиш щось? Не бачиш! Вітер завивав, насміхаючись. Я йшла в повному тумані, згадувала перше проходження Лукаша. Згадувала свої тренування з орієнтування.

Не знаю, звідки в мене, народженої на відносно рівненькій Хмельниччині, така любов до гір. Та пам'ятаю, як уперше побачила Татри: жінка під сорок, від емоцій втратила голову. Дотепер татранські вершини — мої фаворити. Наймиліша серцю перша любов.

Сім років тому обрала собі за місце проживання Краків. Близькість до гір мала значення.

У Татрах я вивчила більшість стежок, а щоб розуміти сніг і лавини, закінчила курс зимового альпінізму. Перед записом на курс пийнула вишнівочки для відваги: жінки в моєму віці зазвичай не мріють провести ніч у сніговій ямі, дертися льодоспадами чи виснути на линві в ущелині.

Ой, пийнула тоді! Поборола внутрішній опір, оплатила курс і знесилено обійняла подушку:

— Алекс, — бурмотіла вишнево до свого бігля, — міг би хоч ти мене зараз підтримати!

Мій золотий пес скочив до мене на диван і віддано лизав по носі.

∞

— Хто ви за професією? — з цікавістю питав мене інструктор на курсі, бо я найкраще з групи орієнтувалася в імлі. Не знала, що відповісти. На щастя, розмову перервав сильний порив вітру.

Зараз у Ретезаті вітер теж завивав, смикав мене за голову, але гори відкривав скупю. Я звірилася з картою: треба годину йти рівненько, мов по шнурочку, на південь, і буде мені Морару й Е8.

Кам'яний курган вершини Морару здалеку видавався людиною-велетнем, що сидить на троні. Чого тільки гори не видумують! Я бачила скелі дивовижних форм, часто вони були ніби живими. Певно, це і є духи гір, — казала я собі. І частіше пила воду, бо зневоднення підсилює галюцинації.

Міжнародні довгі шляхи зазвичай добре означені в кожній країні. Е8 теж має регулярну червону розмітку. Та мла ховала від мене навіть кінчики моїх черевиків. Ступати доводилося обережно. Співати ставало складніше — щільне повітря забивало подих.

Я пройшла вершину Годяну, і порубаний хребет Ретезату⁸ формально залишився за мною. Та ландшафт не змінився.

Тільки мла нарешті розсіялася, певно, щоб показати, як я ще далеко від мети. Утім, вухо вловило передзвін і гавкіт — десь поруч є отара. А око вихопило кілька темних цяточок знизу.

Темні фігурки дивно, але жваво рухалися. Ведмеді! Я придивилася — сумнівів на було. П'ятеро малих із батьками. Найменше, найкумедніше, важче дерлося вгору, відставало від решти. Я чула, що Чорні гори кишать ведмедями. Та на відкритому просторі велику ведмежу сім'ю бачила вперше.

Ночувати в наметі категорично перехотілося. Уперед гнала тільки одна думка — знайти будь-який дах. Гори довкола вкривали суцільні

чорничники. Проте великі стиглі ягоди мене вже не радували. Стати наметом у чорничнику — все одно, що розкластися на ведмежій кухні.

Мені пощастило — удалині над річкою наче блиснув дах. Чорничний сік заливав мої черевики — не дивлячись під ноги, я бігла до річки. Свіжий струмок і чорничні береги — чи це не казка!

∞

Не знаю, чим той дах мені блиснув, бо даху як такого не було. Діряві стіни, шмаття зверху, болото всередині, за постіль — шмат іржавої бляхи. Вогко, брудно, сморід забивав дихання. Жива людина не може ночувати в чомусь такому, — подумалося. Зістрижена овеча вовна гнила вперемішку зі старим одягом. Я не зможу тут навіть кави випити!

Сонце заходило, чорничні гори темнішали, я ловила дрижаки. Пересилюючи блювотні відрухи, сіла на камінні перед входом і закип'ятила воду.

Майже не дихаючи, щось з'їла, зайшла всередину халабуди, вмостилася на іржавій постелі. Швидше заснути! Сморід угвинчувався в ніс. Дістала з кишені пало санто, запашну паличку, яку подарувала мені шаманка з Перу.

— Це священна енергія, — казала шаманка, — запали паличку — й очистиш простір, відведеш злих духів.

Зараз я хотіла відвести сморід. Запалила, трішки погоріло, згасила — як учила шаманка. Густий дим від живиці приємно залоскотав у носі. Затиснула теплу тліючу паличку в руці, руку підклала під щоку — і дихала, дихала, аж поки заснула.

Чи треба казати, що вранці я збиралася з неприємного місця дуже швидко. Шнурувала черевики, звівши ноги з іржавого ложа. Поглянула вниз і побачила причину смороду. Просто на мене мертвими очима дивилося напівзогниле щось, що колись було твариною. Я підхопила рюкзак, вилетіла з буди й щодуху побігла вгору.

Ліворуч удалечині проглядалася Добра⁹ — остання вершина останнього для мене хребта. Ноги пекло, розмітки звично не було. Я видивлялася тонкі стежини від овечих копит і трималася їх. На Добрій, дивно, радості не відчула. Від цієї гори шлях поведе мене тільки вниз,

що означає закінчення моєї пригоди. Чи хотіла я мандрівку закінчувати?

Тим часом закінчувався день, гори ховалися в ліси, я знову почала роззиратися, шукаючи місця під нічліг. Овечих стежок стало помітно більше. Вівці — добрий орієнтир. Де вівці, там чабани. Де чабани, там дах.

Ох, і собаки!

∞

Вівчарки-пастухи помітили мене несподівано швидко. Я ще не втямила, що то вони. Летіли на мене блискавками, прудкі й небезпечні. Я тримала наготові у відкритій кишені петарди, та не встигла дістати. Встигла тільки виставити трекінговий кийок гострим кінцем уперед. Утримувала таким чином відстань між собою й лютими заслиненими пащеками. Другим кийком захищалася від пса, який зайшов за спину. Намацала на шлейці рюкзака свисток і щодуху свистіла, прикликаючи чабана. Чабана не було.

«Невже закінчу цей шлях безславно?» — промайнула думка.

Румунські вівчарки, які випасають отари, — великі й сильні. У горах, де рідко бачать людей, геть не соціалізовані й смертоносні для чужого. Ці собаки не знають добра від людини. Чабани виховують їх голодом і луплять палицями з металевими кінцями. Луплять безжально — не раз бачила на власні очі. Чому так — відповіді не знайшла. Зі смутком мушу визнати — жорстоке ставлення до собак у Румунії (і в містах, і в горах), вважай, норма. Причому собаки віддано лишаються біля людини.

Собаки пильнують стадо по периметру, чужого вчувають здалека, зриваються всі разом, затискають півколом. Кілька заходить ззаду. Я не вперше зіткнулася з агресивною ватагою. Відбивалася не раз і вже навчилася захищатися, але дуже важко одним кийком стримати навалу десятка нападників. На щастя, пастухи встигли.

— Вибач, я ходив по воду, — виправдовувався чабан.

Літній чоловік важко дихав. Люті пси слухали його команди з півслова. Зараз сиділи чемно, та поглядали на мене недобре. Час від часу зганяли лють одне на одному — гризлися.

— Ходи, проведу тебе. Ти до Бейле-Геркулане¹⁰? — чоловік вивів мене на чіткішу стежку й махнув рукою — туди. — Тримайся червоної розмітки.

Мені імпонували люди гір. Чорні від сонця, подавали руку мені як рівній — Singura?

Слово singura я вивчила одним із перших. Означає *сама*. Румунські жінки зазвичай не ходять самі. Але туристка в Румунії — особлива категорія. Туристка-іноземка тим більше.

— Singura? Недобре-недобре, — хитали головою суворі гірські чоловіки. — Небезпечно.

Я показувала фото, як могла оповідала про свій шлях. І бачила визнання. Мене сприймали як свою: яка знає, що таке труд ходіння, ночі без даху, дні без води.

Подавали руку й питали: «De se ai nevoie?» («Що тобі потрібно?»). Не раз давали воду й солодощі. Пригощали сиром. Я натомість давала цигарки; цигарки — добра валюта в горян, тож я мала при собі кілька пачок. Зараз віддала петарди. Чабан узяв із вдячністю.

Після близької зустрічі з агресивними псами адреналін у мені підскочив. Руки-ноги не трусилися, та додалося швидкості. Угору-вниз, угору-вниз — хребет Чорних гір не закінчувався, підкидав як на американських гірках, трохи сходив у ліс, тягнувся до горизонту. Я жадібно видивлялася, чи не буде десь струмка. Вода потрібна вранці, удень і ввечері. Зараз моя закінчувалася. Я не милася сьомий день, та не про миття думала. Вода потрібна мені на вечерю. Розгребла рукою невеличке джерельце під камінцем — можна націдити!

Глянула на карту. Я не дуже вірила картам у Румунії. Карти не раз обіцяли притулок, а в реальності його не було. А тут — мій боже! — позначка «притулок» на карті чарівним чином показала справжній дах на галявині поміж лісу. Зраділа я неймовірно. Цю ніч таки спатиму розкішно! Скидала висоту з легкістю, сходила з хребта в ліс без страху (знаю-знаю, ведмеді, ви тут), ішла на обнадійливий орієнтир.

Хатина виявилася покинутим пристановищем чабанів. Половина відгороджена для овець, в іншій половині могли б ночувати люди. На овечій половині росли кропива й гриби-поганки. На людській догнивала підлога.

Я зітхнула покірно.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ